

**CENTRINIO UŽ KORUPCIJAI ATSPARIOS APLINKOS KŪRIMĄ LIETUVOS
TEISMUOSE ATSAKINGO PAREIGŪNO JUSTINO BAGDŽIAUS**

**IŠVADA
DĖL APLINKYBIŲ, SUSIJUSIŲ SU TEISĖJŲ SKYRIMU Į VILNIAUS MIESTO
APYLINKĖS TEISMĄ**

2024 m. balandžio 30 d.

Vilnius

I. Priežastys, paskatinusios aplinkybių vertinimo atlikimo pradėjimą, ir tyrimo apimtis

1. 2024 m. kovo 4 d. centrinis už korupcijai atsparios aplinkos kūrimą Lietuvos teismuose atsakingas pareigūnas informavo Nacionalinės teismų administracijos direktorę ir Teisėjų tarybos pirmininkę, kad savo iniciatyva pradėjo aplinkybių vertinimą, susijusį su pasirodžiusia informacija, kad paskutiniai du Lietuvos Respublikos Prezidento (toliau – Prezidentas) teikimai dėl teisėjų į Vilniaus miesto apylinkės teismą buvo susiję su šio teismo pirmininkės tiesioginių pavaldinių (patarėjų), kurie bendrame pretendentų į apylinkės teismo teisėjus eiliškumo sąraše buvo žemesnėse pozicijose palyginus su kitais į šį teismą pretenduojančiais asmenimis, skyrimu, taip pat į Prezidento patarėjo paaiškinimus 2024 m. kovo 1 d. Teisėjų tarybos posėdžio metu, kad konkrečių asmenų pasirinkimai yra nulemti, be kita ko, teismo pirmininko pozicijos (toliau – Tyrimas).
2. Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymo (2022-01-01 redakcija) 24 straipsnio 5 dalies 10 ir 11 punktuose nustatyta, kad už korupcijai atsparios aplinkos kūrimą atsakingi asmenys, be kita ko, teikia pasiūlymus vadovui dėl korupcijai atsparios aplinkos kūrimo priemonių diegimo ir įgyvendinimo bei pagal poreikį ir kompetenciją atlieka kitas funkcijas, gerinančias korupcijai atsparią aplinką.
3. Prezidento inicijuoto naujos redakcijos Korupcijos prevencijos įstatymo (Lietuvos Respublikos Seimo priimto 2021 m. birželio 29 d. įstatymu Nr. XIV-471) aiškinamajame rašte nurodoma, kad įstatymo 24 straipsnyje nurodomų funkcijų sąrašas yra orientacinis, „skirtas šiems subjektams žinoti, kokios funkcijos minimaliai turi būti vykdomos, siekiant efektyviai kurti korupcijai atsparią aplinką. Tai neriboja galimybių vykdyti kitas funkcijas ar kitą veiklą“. Be to, aiškinant įstatymo 25 straipsnyje numatytas už korupcijai atsparios aplinkos kūrimą atsakingo asmens teises, sakoma, kad tokių teisių suteikimas yra reikalingas, „siekiant, kad už korupcijai atsparios aplinkos kūrimą atsakingi subjektai galėtų tinkamai vykdyti priskirtas funkcijas, būtų pasiekti Korupcijos prevencijos įstatyme nustatyti tikslai, **korupcijai atsparios aplinkos kūrimo veikla būtų efektyvi ir rezultatyvi, užtikrinama viešojo intereso apsauga**. Tai atitinka Bendrojo duomenų apsaugos reglamento ir Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo nuostatas bei juose nustatytus asmens duomenų teisėto tvarkymo kriterijus“.
4. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas (toliau – Konstitucinis Teismas) yra pažymėjęs, kad Konstitucija gina visuomenės interesą, kad teisėjų korpusas būtų formuojamas sąžiningai ir skaidriai, kad asmenys teisėjo darbui būtų parenkami, teisėjai būtų paskiriami, paaukštinami, perkeltami (keičiamos jų darbo vietos) ar atleidžiami iš pareigų vien pagal jų profesinį

pasirengimą ir tokias asmenines savybes, kitas aplinkybes, kurios lemia jų tinkamumą ar netinkamumą šiai veiklai (Konstitucinio Teismo 2006 m. gegužės 5 d. nutarimas).

5. Teisėjų atrankų (skyrimo į pareigas, perkėlimo, paaukštinimo) skaidrumo ir argumentų dėl pasirinkimo aiškumo reikalavimas yra ir tarptautinis standartas¹, kurio šiurkštus ir neištaisomas pažeidimas gali nulemti Europos Žmogaus Teisių ir Pagrindinių Laisvių Apsaugos Konvencijos 6 straipsnyje nustatytos teisės, kad būtų per įmanomai trumpiausią laiką viešumo sąlygomis teisingai išnagrinėtų pagal įstatymą įsteigtas nepriklausomas ir bešališkas teismas, pažeidimą².
6. Šio tyrimo apimtyje nėra kvestionuojama Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje išplėtotą oficialioji konstitucinė doktrina, kad Prezidento kreipimosi į specialią teisėjų instituciją patarimo negali saistyti ir nesaisto jokios valstybės institucijos, jokio valstybės pareigūno, jokios kitos institucijos, jokio kito asmens sprendimai, t. y. kad Pretendentų į teisėjus atrankos komisijos (toliau – Atrankos komisija) sprendimai dėl kandidatų tinkamumo nesaisto ir neįpareigoja Prezidento.
7. Šiame tyrime, atsižvelgiant, be kita ko, į Konstitucinio Teismo išaiškinimą, kad įstatymų leidėjas nustato, kokie subjektai parenka teisėjų kandidatūras Prezidentui (Konstitucinio Teismo 1999 m. gruodžio 21 d. nutarimas), taip pat remiantis Teisėjų tarybos 2023 m. sausio 27 d. nutarimu Nr. 13P-11-(7.1.2) patvirtintoje Lietuvos teismų Skaidrumo politikoje iškeltais tikslais, kad Lietuvos teismuose netoleruojamos jokios kyšininkavimo, prekybos poveikiu, darbuotojų piktnaudžiavimo einamomis pareigomis, teisės aktais suteiktų įgaliojimų viršijimo, bet kokio savo šeimos narių, artimų asmenų, giminaičių bei kitų susijusių asmenų protegavimo apraiškos (absoliutaus nepakantumo korupcijai principas), o Lietuvos teismų sistemos darbas turi būti organizuojamas taip, kad finansiniai ir žmogiškieji teismų ištekliai būtų valdomi atsakingai bei skaidriai, vadovaujantis gero valdymo principu, vengiant bet kokios formos favoritizmo ar klientelizmo apraiškų (gero valdymo principas), siekiant įvertinti susidariusią situaciją, ir, prireikus, pateikti rekomendacijas dėl korupcijos apraiškos atsparios aplinkos kūrimo ir stiprinimo buvo vertinta:
 - ar esamas teisėjo karjeros teisinis reguliavimas yra pakankamas ir užtikrina galimų neskaidrumo rizikų šioje srityje suvaldymą bei užkardymą, nesudaro kliūčių Lietuvos teismuose kurti korupcijai atsparią aplinką;
 - ar pastarieji konkrečių asmenų teikimo Vilniaus miesto apylinkės teismo teisėjo pareigoms užimti atvejai nebuvo susiję su nepagrįstu šių asmenų išskyrimu (protegavimu) iš kitų kandidatų dėl jų užimamų pareigų tame teisme, į kurį pretenduojama, ir nesudarė prielaidų teisėjų skyrimo proceso skaidrumui pažeisti.
8. Tyrimui aktualus laikotarpis – 2023 m. sausio 1 d. – 2024 m. kovo 1 d.

II. Tyrimo metu atlikti veiksmai ir gauta informacija

9. Siekiant užsibrėžtų Tyrimo tikslų, Tyrimo metu buvo:

9.1. Gauta informacija iš Nacionalinės teismų administracijos apie kandidatų į Vilniaus miesto apylinkės teismą sąrašų sudarymą, įvertintus asmenis; informacija, kada vyko šiame sąrašė esančių asmenų pasirinkimai; informacija, ar pretendentų į teisėjus atrankų metu yra renkama informacija iš apylinkės teismų pirmininkų, kokie į Bendrąjį pretendentų į teisėjus sąrašą įrašyti asmenys, jų

¹ Žr. pvz. Europos Tarybos rekomendacija CM/Rec(2010)12 „Teisėjai: nepriklausomumas, efektyvumas ir atsakomybės“, 48 paragrafas.

² Europos Žmogaus Teisių Teismo 2019 m. kovo 12 d. sprendimas byloje GUÐMUNDUR ANDRI ÁSTRÁÐSSON prieš Islandiją, pareiškimo Nr. 26374/18.

vertinimu, būtų tinkamiausi teisėjo pareigoms jų vadovaujamame teisme užimti bei kita Tyrimui reikšminga informacija.

9.2. 2023 m. kovo 21 d. dėl Tyrimui aktualios informacijos pateikimo buvo kreiptasi į Prezidento vyriausiąjį patarėją ir Vilniaus miesto apylinkės teismo pirmininkę, tačiau nustatytu terminu atsakymai į pateiktus klausimus nebuvo pateikti (atsakymai nepateikti ir šiems asmenims atsakius į jų paklausimus dėl vykdomo tyrimo teisinio pagrindimo bei apimties).

9.3. Kreiptasi į visus į Bendrąjį pretendentų į apylinkės teismo teisėjus sąrašą įrašytus ir pageidavimą užimti Vilniaus miesto apylinkės teismo teisėjo pareigas išreiškusius asmenis, kurie iki 2024 m. kovo 1 d. nebuvo paskirti šio ar kito Lietuvos teismo teisėjais ar nebuvo teikti Teisėjų tarybai dėl patarimo juos skirti konkretaus teismo teisėjais, su paklausimu dėl informacijos pateikimo (ar nuo jų įrašymo į sąrašą dienos jie buvo susitikę su Prezidentu ar jo komandos nariais aptarti jų, kaip teisėjų karjeros, ar buvo kviešti į susitikimus Vilniaus miesto apylinkės teisme jų, kaip kandidatų, prisistatymui). Atsakymus į paklausimus pateikė visi asmenys.

9.4. Vertinti aktualūs 2023 m. gruodžio 1 d. ir 2024 m. kovo 1 d. Teisėjų tarybos posėdžiai, kita viešai prieinama informacija.

9.5. Susipažinta su aktualiomis teisėjų asmens bylomis ir jose esančia informacija.

9.6. Analizuotas naujai įsigaliojęs pretendentų į teisėjus atrankos teisinis reglamentavimas ir kiti teisės aktai.

III. Pretendentų į teisėjus atrankos teisinio reguliavimo apžvalga

10. 2023 m. sausio 1 d. įsigaliojo Lietuvos Respublikos Seimo 2022 m. lapkričio 24 d. įstatymu Nr. XIV-1570 priimti Lietuvos Respublikos teismų įstatymo pakeitimai, be kita ko, reformavę pretendentų į apylinkės teismo, apygardos teismo, Regionų administracinio teismo teisėjo pareigas atrankos tvarką.
11. Naujuoju reguliavimu nustatyta, kad Pretendentų į apylinkės teismo teisėjus bei laisvas arba atsilaisvinančias Regionų administracinio ir apygardos teismų teisėjų vietas atranka organizuojama nuolat (Teismų įstatymo 55¹ straipsnio 3 dalis). Atrankos komisijos įvertinti pretendentai į Regionų administracinio teismo, apylinkės ir apygardos teismų teisėjus įrašomi į nuolat atnaujinamus pagal atitinkamą teismų pakopą ir jurisdikciją sudaromus bendruosius pretendentų eiliškumo sąrašus, nurodant Atrankos komisijos vertinimo rezultatus (Teismų įstatymo 55³ straipsnio 2 dalis).
12. Teismų įstatymo 55⁶ straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad pretendentų atrankos metu Atrankos komisija įvertina kiekvieno pretendento asmenines būdo ir pažintines savybes, profesines žinias ir įgūdžius, gebėjimą teorines žinias ir įgūdžius taikyti praktiškai, darbo teisėju arba kito teisinio darbo stažą, kitus kiekybinius ir kokybinius teisinės veiklos rodiklius, etikos reikalavimų laikymąsi profesinėje ir kitoje veikloje, mokslinę ir pedagoginę veiklą. Atrenkant teisėjų karjeros siekiančius asmenis, įvertinami kiekvieno pretendento darbo pobūdis ir kokybė, asmeninės būdo ir pažintinės savybės.
13. Atrankos komisija, Teismų įstatymo nustatyta tvarka įvertinusi pretendentus į Regionų administracinio teismo, apylinkės bei apygardos teismo teisėjus, įtraukia juos į bendruosius eiliškumo sąrašus, nurodydama sąrašą pagal atitinkamą teismų pakopą ir jurisdikciją, taip pat visus

atrankoje dalyvavusius pretendentes ir informaciją apie Atrankos komisijos balsavimo dėl pretendentų tinkamumo eiti pareigas rezultatus. Šis sąrašas sudaromas pagal Atrankos komisijos pretendentams skirtų balų skaičių (Teismų įstatymo 55⁶ straipsnio 6 dalis).

14. Teismų įstatymo 55⁸ ir 57 straipsniai reguliuoja sąrašų į konkrečius teismu sudarymo tvarką ir asmenų, esančių šiame sąraše skyrimo teisėjais tvarką:

14.1. Prezidento kanceliarija likus ne mažiau kaip 3 mėnesiams iki numatomos laisvos teisėjo vietos Regionų administraciniame teisme, apylinkės ar apygardos teisme, o kai teismas sudarytas iš teismo rūmų, – konkretaus teismo konkrečiuose teismo rūmuose atsiradimo informuoja Atrankos komisiją apie tai, kad bus rengiamas kandidatūrų į konkretaus teismo teisėjo vietą pasirinkimas. Jeigu bus rengiamas kandidatūrų į laisvą teisėjo vietą pasirinkimas, Atrankos komisija apie tai informuojama ne vėliau kaip per keturiolika dienų nuo tos dienos, kurią atsiranda laisva teisėjo vieta konkrečiame teisme (55⁸ straipsnio 1 dalis).

14.2. Informaciją apie numatomą kandidatūrų pasirinkimą Prezidento kanceliarijos pavedimu Nacionalinės teismų administracijos interneto svetainėje skelbia Nacionalinė teismų administracija (55⁸ straipsnio 2 dalis).

14.3. Į kandidatų į konkretaus teismo teisėjus sąrašą įrašomi tik tie Atrankos komisijos įvertinti pretendentai, kurie iki Prezidento kanceliarijos informacijos paskelbimo Nacionalinės teismų administracijos interneto svetainėje dienos buvo įrašyti į įstatymo 55⁶ straipsnio 6 dalyje nurodytą sąrašą. Šie pretendentai turi teisę per septynias dienas nuo Prezidento kanceliarijos informacijos paskelbimo Nacionalinės teismų administracijos interneto svetainėje dienos pateikti prašymą: 1) atsisakyti dalyvauti pasirenkant kandidatūras į konkretaus teismo teisėjus; 2) papildyti šio 55¹ straipsnio 2 dalyje numatytą pretendentų prioritetų sąrašą –papildomai nurodyti konkretų teismą, į kurio teisėjus vyksta kandidatūrų pasirinkimas (55⁸ straipsnio 3 dalis).

14.4. Atrankos komisija parengia kandidatų į konkretaus teismo teisėjus sąrašą, sudaromą *mutatis mutandis* laikantis Teismų įstatymo 55² straipsnio 3 dalyje nurodyto tvarkos aprašo, surenka visą kandidatūrų pasirinkimui reikalingą informaciją ir pateikia Prezidentui ne vėliau kaip per septynias dienas nuo tos dienos, kurią pasibaigia šio straipsnio 3 dalyje nustatytas Atrankos komisijos įvertintų pretendentų prašymų dėl prioritetų sąrašo papildymo pateikimo terminas (55⁸ straipsnio 4 dalis).

14.5. Prezidentas, gavęs Teismų įstatymo 55⁸ straipsnyje nustatyta tvarka Atrankos komisijos sudarytą kandidatų į konkretaus apylinkės teismo teisėjus sąrašą, paprastai ne vėliau kaip per trisdešimt dienų nuo sąrašo gavimo dienos pateikia Teisėjų tarybai svarstyti konkrečias apylinkės teismo teisėjų kandidatūras, prašydamas Teisėjų tarybos patarimo (57 straipsnio 3 dalis).

14.6. Apsvarsčiusi asmenų skyrimo į teisėjus klausimą, Teisėjų taryba pataria Prezidentui dėl konkrečios kandidatūros. Teisėjų tarybai, patarančiai Prezidentui teisėjo, teismo pirmininko, pirmininko pavaduotojo ir skyriaus pirmininko skyrimo klausimais, turi būti pateikti motyvai dėl teikiamo užimti atitinkamas pareigas pretendentų pasirinkimo. Teisėjų tarybos patarimas Prezidentui jo pasirinkto pretendentų neskirti teisėju, teismo pirmininku, pirmininko pavaduotoju ir skyriaus pirmininku turi būti motyvuotas (57 straipsnio 5 dalis).

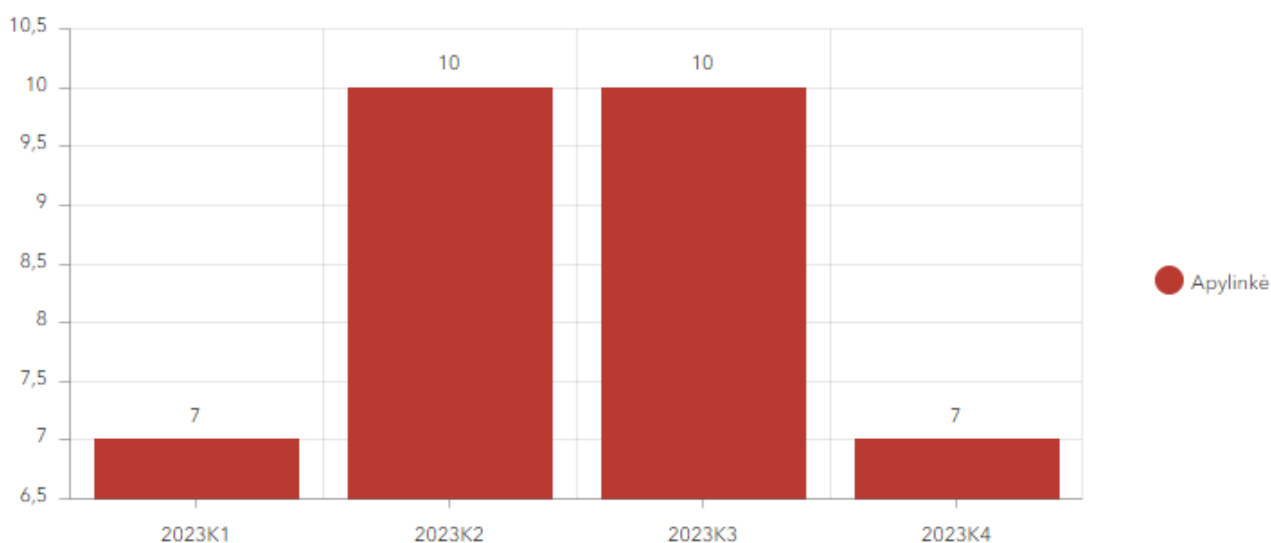
15. Šiais teismų įstatymo pakeitimais, kaip teigiama priimtą įstatymą iniciavusio projekto (toliau – įstatymo projektas) aiškinamajame rašte, buvo siekiama kelių pagrindinių dalykų: teisėjų atrankos proceso skaidrumo, operatyvumo bei efektyvaus laisvų etatų teismuose užpildymo³.
16. Priimtais pakeitimais buvo siekiama spręsti tai, kad tuometinis „pretendentų atrankos modelis lemia kandidatų atrankos procedūros ydingumą“, be kita ko, demotyvuoja pretendentes dalyvauti atrankose, dėl to tarp kandidatų mažėja konkurencija. Kaip teigiama aiškinamajame rašte, kandidatų atrankos procedūros supaprastinimas, sudarant sąlygas spartesnei jos eigai, gali išspręsti pirmiau nurodytas problemas, įskaitant kandidatų konkurencijos trūkumą, kartais lemiantį žemesnių atrankos standartų taikymą pretendentes.

IV. Pretendentų į Vilniaus miesto apylinkės teismo teisėjus teikimas aktualiu laikotarpiu

Laisvų teisėjų etatų Vilniaus miesto apylinkės teisme užpildymo dinamika aktualiu laikotarpiu:

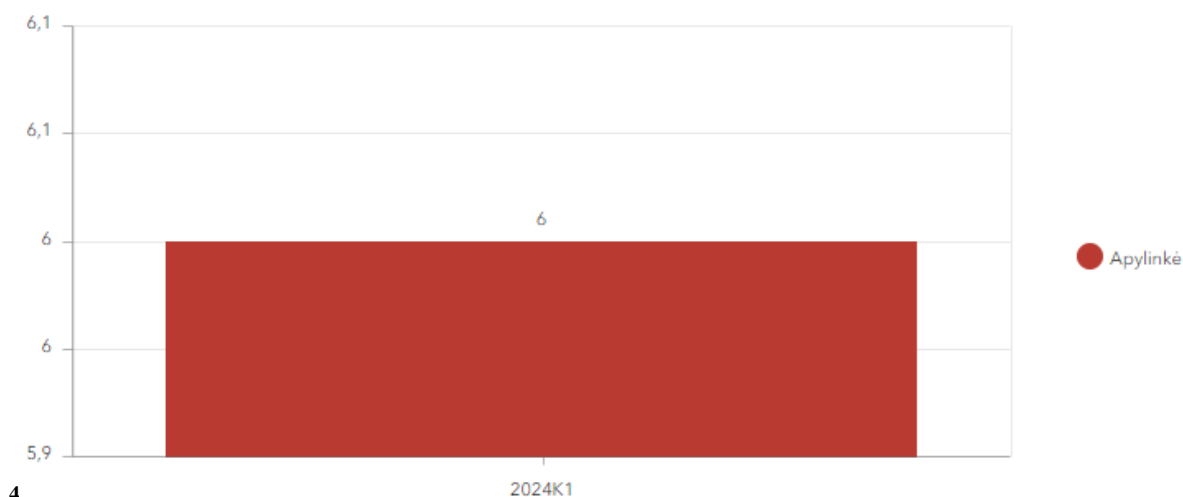
	2023-01-13	2023-02-01	2023-03-01	2023-03-02	2023-03-28	2023-05-15	2023-05-27	2023-05-30	2023-06-30	2023-10-17	2023-12-18
Laisvų etatų skaičius	11	12	11	12	7	6	7	9	10	9	7

Teisėjų laisvi etatai ketvirčiais

³ Teismų įstatymo Nr. I-480 12, 28, 31, 34, 36, 37, 39, 41, 45, 74, 76, 78, 79(1), 81, 90, 91(1), 91(2), 101, 104, 105, 119, 120, 122 straipsnių, IV skyriaus pirmojo skirsnio pavadinimo ir VII skyriaus pakeitimo įstatymo projekto aiškinamasis raštas. Interaktyvi nuoroda: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/d7733bc0c52411eb91e294a1358e77e9?jfwid=jrf97sdm6>

Teisėjų laisvi etatai ketvirčiais

4

17. Prezidento kanceliarija į Nacionalinę teismų administraciją dėl kandidatų į Vilniaus miesto apylinkės teismą sąrašų sudarymo aktualių laikotarpiu kreipėsi du kartus: 2023 m. spalio 30 d. ir 2024 m. sausio 26 d.
18. Pirmojo sąrašo pateikimo metu kandidatų į Vilniaus miesto apylinkės teismą buvo 15. Pagal šį sudarytą sąrašą Prezidentas 2023 m. lapkričio 24 d. dekretu Nr. 1K-1493 „Dėl kreipimosi į Teisėjų tarybą“ kreipėsi į Teisėjų tarybą, prašydamas patarti skirti Vilniaus miesto apylinkės teismo teisėjais A ir B, sąraše atitinkamai buvusius 1-oje ir 7-oje (įvertinus specializaciją 6-toje) vietoje. Kandidatas B jo pateikimo skirti Vilniaus miesto apylinkės teismo teisėju metu ėjo šio teismo pirmininko patarėjos pareigas. 2023 m. gruodžio 18 d. dekretu Nr. 1K-1505 „Dėl apylinkių teismų teisėjų skyrimo“ A ir B paskirti Vilniaus miesto apylinkės teismo teisėjais.
19. Pirmojo sąrašo sudarymo metu kandidatas C buvo 14-toje vietoje. Iš šių 15-os kandidatų 13 kandidatų buvo nurodę pageidaujamą specializaciją – baudžiamosios ir administracinių nusižengimų bylos arba nepasirinkę pageidaujamos specializacijos. Šioje grupėje C buvo 12-tas. Iš šios grupės kandidatų 8 kandidatai gavo visų arba daugumos posėdyje dalyvavusių Atrankos komisijos tinkamumo „už“ balsus. Šiuo aspektu C buvo 8-toje vietoje.
20. Antrojo sąrašo pateikimo metu kandidatų į Vilniaus miesto apylinkės teismą buvo 23. Šiame sąraše kandidatas C buvo 22-oje vietoje. Iš šių 23-ų kandidatų 14 kandidatų buvo nurodę pageidaujamą specializaciją – baudžiamosios ir administracinių nusižengimų bylos arba nepasirinkę pageidaujamos specializacijos. Šioje grupėje C buvo 13-tas. Iš šios grupės kandidatų 10 kandidatų gavo visų arba daugumos posėdyje dalyvavusių Atrankos komisijos tinkamumo „už“ balsus. Šiuo aspektu C buvo 10-toje vietoje.
21. Pagal šį sudarytą sąrašą Prezidentas 2024 m. vasario 21 d. dekretu Nr. 1K-1493 „Dėl kreipimosi į Teisėjų tarybą“ kreipėsi į Teisėjų tarybą, prašydamas patarti skirti Vilniaus miesto apylinkės teismo teisėju C. 2024 m. kovo 20 d. dekretu Nr. 1K-1568 „Dėl apylinkių teismų teisėjų skyrimo“ C paskirtas Vilniaus miesto apylinkės teismo teisėju.
22. Tyrimo metu nustatyta, kad C iki jo paskyrimo teisėju Lietuvos teismuose dirbo nuo 2017 m. balandžio 24 d. iki 2022 m. rugpjūčio 19 d. (2017-04-24 – 2020-06-11 teisėjo padėjėju Vilniaus

⁴ <https://statistika-ntalt.hub.arcgis.com/apps/5175ceb8ed534c6f818187c60375a814/explore>

miesto apylinkės teisme, 2020-06-12 – 2022-03-14 teisėjo padėjėju Vilniaus apygardos teisme, 2022-03-15 – 2022-08-19 teisėjo padėjėju Lietuvos apeliaciniame teisme). Išėjus iš valstybės tarnautojo pareigų Lietuvos apeliaciniame teisme, C nuo 2022 m. lapkričio 22 d. iki 2022 m. gruodžio 8 d. vykdė individualią veiklą, o nuo 2022 m. gruodžio 8 d. dirbo advokato padėjėju advokatų profesinėje bendrijoje. Kaip nurodė pats C 2024 m. kovo 1 d. Teisėjų tarybos posėdžio metu, sprendimą išeiti iš teismų ir užsiimti privačia praktika didžiaja dalimi lėmė finansinės priežastys.

23. Pretendento į teisėjus egzaminą C laikė ir Atrankos komisijos posėdyje kaip pretendentas buvo vertinamas jam dar dirbant advokato padėjėju, t. y. atitinkamai 2023 m. kovo 15 d. ir 2023 m. birželio 12 d. Jis taip pat buvo abiejuose kandidatų į Vilniaus miesto apylinkės teismo teisėjų sąrašuose, sudarytuose pagal Prezidento kanceliarijos 2023 m. spalio 30 d. ir 2024 m. sausio 26 d. skelbimus, tačiau teikiamas skirti teisėjo pareigoms buvo po antro sąrašo paskelbimo – 2024 m. vasario 21 d. dekretu.

24. Tyrimo metu nustatyta, kad:

24.1. Vilniaus miesto apylinkės teismo pirmininko patarėjo pareigybė tapo laisva 2023 m. gruodžio 6 d., atleidus pirmininko patarėją B, nes jis buvo paskirtas šio teismo teisėju (Teisėjų tarybos patarimas skirti jį šioms pareigoms buvo duotas 2023 m. gruodžio 1 d., paskyrimas 2023 m. gruodžio 18 d.).

24.2. 2023 m. gruodžio 14 d. C Advokatų tarybos sprendimu buvo išbrauktas iš advokatų padėjėjų sąrašo nuo 2023 m. gruodžio 14 d.

24.3. 2023 m. gruodžio 21 d. C sudarė **darbo sutartį** su Vilniaus miesto apylinkės teismu teisininko pareigoms užimti nuo 2023 m. gruodžio 22 d.

24.4. 2023 m. gruodžio 22 d. buvo parengtas Vilniaus miesto apylinkės teismo pirmininko įsakymas „Dėl pavedimo Vilniaus miesto apylinkės teismo teisininkui C“, kuriuo pavesta Vilniaus miesto apylinkės teismo teisininkui C nuo 2023 m. gruodžio 27 d. atlikti Pirmininko tarnybos **teismo pirmininko patarėjo pareigybės aprašyme nustatytas funkcijas**.

24.5. 2024 m. sausio 25 d. buvo parengtas Vilniaus miesto apylinkės teismo pirmininko įsakymas „Dėl priėmimo į karjeros valstybės tarnautojo pareigas“, kuriuo C, laimėjęs konkursą, buvo priimtas į teisėjo padėjėjo pareigas nuo 2024 m. sausio 30 d.

24.6. 2024 m. sausio 30 d. buvo parengtas Vilniaus miesto apylinkės teismo pirmininko įsakymas „Dėl laikino karjeros valstybės tarnautojo perkėlimo į kitas pareigas“, kuriuo, esant tarnybinei būtinybei, C iš karjeros valstybės tarnautojo – Vilniaus miesto apylinkės teismo teisėjo padėjėjo – pareigų buvo laikinai perkeltas į Teismo pirmininko tarnybos teismo pirmininko patarėjo pareigas nuo 2024 m. sausio 31 d.

24.7. 2024 m. vasario 1 d. C dokumentus apie jo įdarbinimą Vilniaus miesto apylinkės teisme pateikė Nacionalinei teismų administracijai į savo asmens bylą.

24.8. 2024 m. vasario 2 d. baigėsi Teismų įstatymo 55⁸ straipsnio 3 dalyje nustatytas terminas kandidatams patikslinti savo prašymus dėl konkrečių teismų teisėjo pareigų užėmimo.

24.9. 2024 m. vasario 6 d. dieną Atrankos komisija galutinius sąrašus pateikė Prezidento kanceliarijai.

24.10. 2024 m. vasario 21 d. priimtas Prezidento dekretas, kuriuo kreiptasi į Teisėjų tarybą patarimo skirti C Vilniaus miesto apylinkės teismo teisėju.

25. Pateikiant kandidatūrą 2024 m. kovo 1 d. posėdyje Prezidento vyriausiasis patarėjas nurodė (2024 m. kovo 1 d. Teisėjų tarybos posėdžio transliacijos įrašas nuo 47:40 min): „<...> **pretendentas yra dirbęs teismo pirmininko patarėju**, teisėjo padėjėju įvairiuose teismuose, advokato padėjėju ir vykdė individualią veiklą <...>“.
26. Tyrimo metu nebuvo nustatyta, kad C iki tol būtų ėjęs kito Lietuvos teismo pirmininko patarėjo pareigas. Vertinant C įdarbinimo Vilniaus miesto apylinkės teisme aplinkybes, akcentuoti keli aspektai:
- 26.1. 2023 m. gruodžio 21 d. darbo sutartį Nr. DS-58/2023 su C teismo vardu pasirašė teismo pirmininkė, kaip nurodoma pačioje sutartyje, vadovaujantis Teismų įstatymo 106 straipsniu. Pažymėtina, kad pagal Teismų įstatymo 106 straipsnio 3 dalies 4 punktą teismo valstybės tarnautojus ir darbuotojus į pareigas skiria ir atleidžia iš jų teismo kancleris, o ne teismo pirmininkas;
- 26.2. Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo 14 straipsnio 5 dalyje nurodyta, kad tik karjeros valstybės tarnautojai gali būti perkeltami į žemesnes, lygiavertes ar aukštesnes karjeros valstybės tarnautojo, įstaigos vadovo ar politinio (asmeninio) pasitikėjimo valstybės tarnautojo ar įstaigos vadovo, priimamo į pareigas politinio (asmeninio) pasitikėjimo pagrindu, pareigas. To paties įstatymo 21 straipsnio 1 dalies 1 punkte sakoma, kad valstybės tarnautojams skiriamos priemokos už pavadavimą, kai raštu pavedama laikinai atlikti ir kito **valstybės tarnautojo ar darbuotojo**, dirbančio pagal darbo sutartį, pareigybei nustatytas funkcijas. Tuo tarpu Lietuvos Respublikos biudžetinių įstaigų darbuotojų darbo apmokėjimo ir komisijų narių atlygio už darbą įstatymo 8 straipsnio 1 dalies 1 punkte nurodyta, kad biudžetinės įstaigos darbuotojui gali būti skiriamos priemokos už pavadavimą, kai raštu pavedama laikinai atlikti **kito darbuotojo pareigybei** nustatytas funkcijas. Vadinasi, darbuotojui, dirbančiam pagal darbo sutartį, negalima pavesti atlikti karjeros valstybės tarnautojui priskirtų funkcijų. Tokios nuomonės laikosi ir Viešojo valdymo agentūra⁵. Todėl 2023 m. gruodžio 22 d., su C sudarius darbo sutartį teisininko pareigoms, jam negalėjo būti pavesta atlikti karjeros valstybės tarnautojo – Teismo pirmininko tarnybos teismo pirmininko patarėjo pareigybės aprašyme nustatytas – funkcijas.
- 26.3. C įdarbinimo teisme dokumentai rodo, kad teismo pirmininko patarėjo pareigas iki dekreto dėl jo pateikimo Teisėjų tarybai kaip pretendento į teisėjus jis ėjo 21-ą dieną (arba 14 darbo dienų).
27. Šių aplinkybių kontekste primintina, kad Tyrimas buvo inicijuotas atsižvelgus į viešai pateiktą informaciją, kad kandidato į teisėjus pasirinkimą skirti šioms pareigoms galėjo nulemti teismo, kuriame kandidatas dirba ir kurio teisėju pretenduoja būti paskirtas, pirmininko nuomonė.
28. Tyrimo metu nustatyta, kad C asmens byloje jokios rašytinės Vilniaus miesto apylinkės teismo pirmininko nuomonės apie kandidatą nėra. Apie tokios nuomonės pateikimo aplinkybes tyrimo metu nebuvo gauta informacijos iš Prezidento vyriausiojo patarėjo ir Vilniaus miesto apylinkės teismo pirmininkės. Tačiau iš Prezidento vyriausiojo patarėjo paaiškinimų 2024 m. kovo 1 d. posėdžio metu nekyla abejonių, kad tokia nuomonė pareikšta buvo:
29. 2024 m. kovo 1 d. Teisėjų tarybos posėdžio transliacijos įrašo analizė:

⁵ [Iki 2023-12-31 galiojusios Valstybės tarnybos įstatymo redakcijos įgyvendinimas - Viešojo valdymo agentūra \(lrvt.lt\)](#)

Darbotvarkės klausimas 1.8. „Dėl patarimo Lietuvos Respublikos Prezidentui skirti C Vilniaus miesto apylinkės teismo teisėju“

Posėdžio įrašas nuo 50:12 min. iki 51:04 min.:

Prezidento vyriausiasis patarėjas, atsakydamas į Teisėjų tarybos pirmininkės klausimą, nurodo:

„Na, tai pasirinkimas yra toks todėl, kad pretendentas praėjo visus reikalaujamus etapus atrenkant jį ir Prezidentas renkasi. Prezidentas renkasi atsižvelgdamas į visą turimą informaciją, **taip pat ir į teismo pirmininko nuomonę**, t. y. to, su kuriuo pretendentas yra dirbęs. Tai apie tai, kad kokios yra pretendento dalykinės savybės, **tai, be abejo, su pirmininku buvo aptarta, gauta informacija.** <...>.“

Posėdžio įrašas nuo 55:51 min.:

Prezidento vyriausiasis patarėjas, atsakydamas į Teisėjų tarybos pirmininkės klausimą, nurodo:

„O kad į pirmininko nuomonę atsižvelgiama, tai tarptautiniai kriterijai apie tai irgi kalba, Europos Sąjungos Teisingumo Teismas apie tai kalba.“

Posėdžio įrašas nuo 1:03:08 min.:

Prezidento vyriausiasis patarėjas, atsakydamas į Teisėjų tarybos nario pasisakymą, nurodo:

„Aš gal šitoj vietoj nevartočiau sąvokos „lemiantis“, kadangi, ką jūs ir minėjot, tarptautiniai reikalavimai yra ir tas pats Europos Sąjungos Teisingumo Teismas kalbėjo, kad niekam neprieštarauja, tai **nėra pažeidimas, jeigu pirmininko nuomonė yra lemianti.** Tai šitoj vietoj aš nevartočiau sąvokos „lemianti“ ar „nulėmusi“. **Tai yra vienas iš informacijos šaltinių, tai yra tie, kas dirba su pretendentu, ir pirmininko pozicija yra tokia pati kaip ir visada yra gaunama apie tuos pretendentus, kurie dirba teisme ir kurie pretenduoja į teisėjus, t. y. gaunama pozicija ir tų ir informacija iš tų teisėjų su kuriais dirba, vadovų tų teismų, su kuriais teko dirbti“.**

30. Kaip rodo tyrimo metu surinkti duomenys, į C asmens bylą buvo pateiktos 2022 m. spalio 7 d. Vilniaus apygardos teismo pirmininkės nuomonė su teisėjos rekomendacija ir 2022 m. spalio 11 d. Lietuvos apeliacinio teismo kanclerės nuomonė su teisėjo rekomendacija. Paskutinė rašytinė pozicija buvo pateikta 2023 m. gegužės 24 d. Lietuvos advokatūros. Vadinasi, nuomonės apie C profesinę veiklą ir asmeninės savybės į bylą buvo pateiktos dar iki pretendentų į teisėjus egzamino laikymo ir Atrankos komisijos vertinimo. Jeigu Vilniaus miesto apylinkės teismo pirmininkės nuomonė apie kandidatą, prieš teikiant jį skirti teisėju, buvo pateikta, tai ji buvo pateikta neoficialiai. Tai neužtikrina, kad teisėjų atranka vyktų skaidriai, juolab kad teismo pirmininkų nuomonės teikimas atrankos metu nėra nustatytas jokiais šiuo metu galiojančiais teisės aktais.
31. Atkreiptinas dėmesys, kad Prezidento pateiktame įstatymo projekte buvo siūloma nustatyti, kad „Atliekant pretendentų į **apylinkės**, apygardos administracinių ir apygardos teismų teisėjus vertinimą, papildomai gali būti atsižvelgiama į teismo, kuriame teisėjas dirba, teisėjų kolektyvo nuomonę, o atliekant pretendentų į laisvas arba atsilaisvinančias Apeliacinio teismo, Vyriausiojo administracinio teismo ir Aukščiausiojo Teismo teisėjų vietas arba teismo pirmininko, pirmininko pavaduotojo ir skyriaus pirmininko pareigas – į teismo, kuriame teisėjas dirba ir į kurį pretenduoja, teisėjų kolektyvo nuomonę“. Projekto aiškinamajame rašte nurodyta, kad, „siekiant procedūros operatyvumo, Teismų įstatymo pakeitimo projektu siūloma nustatyti, kad Atrankos komisija visą konkrečių kandidatūrų pasirinkimui vykdyti reikalingą informaciją surinktų ir Prezidentui pateiktų

ne vėliau kaip per 7 dienas nuo konkretaus teismo teisėjų kolektyvo nuomonės apie pretendentes pateikimo Atrankos komisijai dienos. <...> Taip pat siūloma nustatyti terminą (ne vėliau kaip per 14 dienų nuo atitinkamo kandidatūrų į konkretaus teismo (konkrečių teismo rūmų) teisėjus sąrašo gavimo dienos), **per kurį konkretaus teismo teisėjų kolektyvas galėtų įgyvendinti savo teisę pateikti nuomonę apie pretendentes eiti šio teismo (teismo rūmų) teisėjo pareigas** (Projektu siūlomos Teismų įstatymo 55⁸ straipsnio 4 ir 5 dalių nuostatos).“

32. Tačiau priimtoje ir galiojančioje Teismų įstatymo redakcijoje pirmiau minėta nuomonė buvo eliminuota iš pretendentų į laisvas ar atsilaisvinančias **apylinkės teismo teisėjo pareigas**⁶. Kita vertus, nei siūlytas, nei galiojantis teisinis reguliavimas **nenumatė teismo pirmininko nuomonės**, kaip galimo kandidato tinkamumo teisėjo pareigoms vertinimo šaltinio – kalbama apie **teismo teisėjų kolektyvo nuomonę**. Tyrimo metu iš Nacionalinės teismų administracijos Administravimo skyriaus buvo gauta informacija, kad Nacionalinėje teismų administracijoje nėra gaunamos Lietuvos apylinkių teismų pirmininkų nuomonės dėl to, koks iš į Bendrąjį pretendentų į apylinkės teismo teisėjus sąrašą įrašytas asmuo, jų vertinimu, būtų tinkamiausias užimti teisėjo pareigas. Tokių nuomonių iš apylinkių teismų nėra prašoma.
33. Primintina, kad dar iki aptariamų Teismų įstatymo pakeitimų iniciavimo Lietuvos teismuose buvo susiklosčiusi nevienoda susitikimų su pretendentes į to teismo teisėjus organizavimo ir nuomonės pateikimo praktika. Būdavo teismų, kurie susitikimus su tokiais pretendentes organizuodavo tik jiems patiems išreiškus pageidavimą susitikti su to teismo teisėjų kolektyvu ir prisistatyti kaip kandidatui. Dėl to nuomonės būdavo pateikiamos ne apie visus asmenis, atitinkamu laikotarpiu siekiančius užimti konkretaus teismo teisėjo pareigas. Sprendžiant šią problemą, Teisėjų taryba, 2019 m. rugsėjo 27 d. nutarimu Nr. 13P-161-(7.1.2) priėmusi nutarimą „Dėl Pretendentų į apylinkės teismo teisėjus atrankos kriterijų patvirtinimo“⁷, nustatė, kad: „Kai teismas nusprendžia Komisijai pateikti nuomonę, susiformavusią susitikimo(-ų) su Pretendentais metu, **tokį(-ius) susitikimą(-us) organizuoja teismas savo iniciatyva**, elektroninėmis ryšių priemonėmis informuodamas **visus į tą teismą pretenduojančius asmenis** bei to teismo teisėjus apie planuojamo(-ų) susitikimo(-ų) vietą ir laiką. Pretendentui atsisakius atvykti į susitikimą teisme, nuomonė apie jį gali būti neteikiama. Nuomonėje apie pretendentes nurodomos susitikimo metu išryškėjusios asmeninės ir būdo savybės, svarbios siekiamoms pareigoms užimti. Nuomonėje taip pat pateikiami apibendrinti to teismo teisėjų sudaryti pretendentų sąrašai pagal jų tinkamumą siekiamoms užimti pareigoms“. Toks reguliavimas iš esmės buvo perkeltas į galiojančio Teismų įstatymo nuostatas.
34. Kadangi tyrimo metu iš Prezidento vyriausiojo patarėjo ir Vilniaus miesto apylinkės teismo pirmininkės nebuvo gautas atsakymas, be kita ko, apie tai, ar pirmininko nuomonė yra reiškiamą ir apie kitus į Bendrąjį eiliškumo sąrašą įrašytus pretendentes, kad tokios nuomonės nebuvo teiktos, šiuo konkrečiu atveju galima daryti išvadą iš Bendrajame eiliškumo į apylinkės teismo teisėjus įrašytų ir išreiškusių pageidavimą užimti Vilniaus miesto apylinkės teismo teisėjo pareigas

⁶ Teismų įstatymo 55⁶ straipsnio 4 dalis: Atliekant pretendentų į laisvas arba atsilaisvinančias Regionų administracinio, apygardos teismų teisėjų, Apeliacinio teismo, Vyriausiojo administracinio teismo ir Aukščiausiojo Teismo teisėjų vietas arba teismo pirmininko, pirmininko pavaduotojo ir skyriaus pirmininko pareigas atranką, gali būti atsižvelgiama į teismo, į kurį pretenduojama, teisėjų kolektyvo nuomonę. Tuo atveju, kai atranka organizuojama nuolat, teisėjų kolektyvo nuomonė gali būti pateikiama dėl kiekvieno pretendento atskirai, kitais atvejais gali būti teikiama bendra nuomonė dėl kelių ar visų atrankoje dalyvaujančių pretendentų. Teisėjų kolektyvo nuomonė pateikiama Pretendentų į teisėjus atrankos kriterijų, teisėjų karjeros siekiančių asmenų vertinimo kriterijų ir asmeninių kompetencijų vertinimo tvarkos apraše nustatyta tvarka.

⁷ <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/d946cab0e5d911e99681cd81dcdca52c>

asmenų atsakymų, kad 1) nei vienas kandidatas nuo jų įrašymo į sąrašo dienos nebuvo kvieistas į susitikimą su Vilniaus miesto apylinkės teismo teisėjų kolektyvu ar teismo vadovybe (2 kandidatai nurodė su teismo pirmininke buvę susitikę savo iniciatyva); 2) nei vienas kitas kandidatas aktualių laikotarpiu nuo jų įrašymo į sąrašą dienos nebuvo kvieistas į susitikimą su Prezidentu aptarti galimybės eiti Vilniaus miesto apylinkės teismo teisėjo pareigas, apie tokias galimybes jie nekalbėjo ir su Prezidento komandos nariais.

35. Tyrimo metu nebuvo nustatyta ar Vilniaus miesto apylinkės teismo pirmininkė teikė nuomonę apie savo patarėją B prieš pateikiant kandidatūrą Teisėjų tarybai.

V. Nustatytų aplinkybių apibendrinimas

36. Nuo 2023 m. sausio 1 d. galiojančiu teisiniu pretendentų į teisėjus atrankos teisiniu reguliavimu siekiama formuoti kandidatų į teisėjus rezervą, kad laisvos ir atsilaisvinančios teisėjų vietos būtų užpildytos operatyviai ir efektyviai, o teismų sistemos darbo kokybė nenukentėtų dėl laisvų teisėjų etatų sudaromo papildomo darbo krūvio kitiems teisėjams. Pagal naująją atrankų mechanizmą, pretendentų į apylinkės, apygardos ir Regionų administracinio teismo teisėjų pareigas yra vykdomos nuolat, o Atrankos komisijos įvertinti kandidatai, pagal jiems skirtų balų skaičių yra įrašomi į atitinkamos pakopos ir jurisdikcijos bendrąjį pretendentų į teisėjus eiliškumo sąrašą.
37. Teisėjų atrankų skaidrumas ir sąžiningumas yra viena iš teismų nepriklausomumo garantijų. Tą pripažįsta tiek nacionalinė, tiek tarptautinė teisė.
38. Nepaisant egzistuojančių laisvų teisėjų etatų Vilniaus miesto apylinkės teisme ir pakankamo norinčių užimti šias pareigas pretendentų skaičiaus, į šio teismo teisėjus 2023 m. sausio 1 d. – 2024 m. kovo 1 d. laikotarpiu buvo teikiami skirti ir paskirti trys asmenys. Iš jų du – dirbę tiesiogiai šio teismo pirmininkui pavaldžioje pareigose.
39. Teisėjų tarybai 2024 m. kovo 1 d. svarstant patarimo Prezidentui skirti C Vilniaus miesto apylinkės teismo teisėju ir suabejojus, kodėl teisėjo pareigoms skirti yra siūlomas vienas prasčiausiai Atrankos komisijos įvertintų pretendentų, paaiškėjo, kad tokiame sprendime įtakos galėjo turėti teismo, į kurį siūloma kandidatą skirti pirmininko nuomonė.
40. Pirmininko nuomonė kaip šaltinis neegzistuoja pretendentų į teisėjus atrankos procese. Jokios rašytinės ar oficialios Vilniaus miesto apylinkės teismo pirmininkės nuomonės apie kandidatą C nėra.
41. Surinktos informacijos visuma leidžia konstatuoti, kad pretendento į teisėjus C pateikimas Vilniaus miesto apylinkės teismo teisėjo pareigoms užimti galėjo pažeisti konstitucinius imperatyvus, kad teisėjų korpusas būtų formuojamas sąžiningai ir skaidriai. Kandidatas pretendentų į teisėjus egzamino ir atrankos procesuose dalyvavo iš advokato padėjėjo pozicijos. Pirmojo skyrimo į Vilniaus miesto apylinkės teismą metu jo kandidatūra nebuvo pasirinkta, tačiau iškart po to, kai per šį teikimą teisėjo pareigoms buvo paskirta Vilniaus miesto apylinkės teismo pirmininkės patarėja, į šias pareigas buvo įdarbintas būtent C, kai, praėjus vos dviem mėnesiams nuo įdarbinimo teisme dienos, jis buvo pateiktas skirti šio teismo teisėju. Teikimo metu kandidatas pateiktas kaip teismo pirmininko patarėjas (nors šias funkcijas vykdė kelias savaites ir laikinai). Tai, kad kandidatas, kuris pagal įvertintus objektyviuosius ir subjektyviuosius pretendentų į teisėjus atrankos kriterijus įvairiais pjūviais buvęs žemiausiose reitingavimo vietose, buvo pateiktas skirti teisėjo pareigoms dėl to, kad jo kandidatūrą palankiai ir neoficialiai įvertino teismo, į kurį siekiama skirti, pirmininkė, kuri pati asmeniškai šį kandidatą neseniai priėmė į sau

pavaldžias pareigas teisme, turi nepagrįsto favoritizmo apraiškų, prieštarauja Lietuvos teismų veiklos skaidrumo stiprinimo srityje priimtoms vertybėms, sudaro sąlygas atskiriems asmenims įgyti nepagrįstą konkurencinį pranašumą pretendentų į teisėjus atrankos procese ir diskredituoti visą teisėjų atrankos sistemą.

42. Nešališko ir objektyvaus stebėtojo požiūriu gali susidaryti įspūdis, kad C įdarbinimas į Vilniaus miesto apylinkės teismą turi protegavimo požymių ir tapo prielaida vėliau teikti jį skirti šio teismo teisėjo pareigoms užimti.

VI. Pasiūlymai

43. Galiojantis teisinis reguliavimas nenumato teismo pirmininko dalyvavimo pretendentų į teisėjus atrankos procese ir savo nuomonės ar pozicijos dėl kandidatų pareiškimo. Apylinkių teismų teisėjų atrankose tokios savo nuomonės neteikia net teismo teisėjų kolektyvas. Atsižvelgiant į tai, siekiant užkirsti kelią galimoms neskaidrumo apraiškoms, siūlytina diskutuoti dėl teismo pirmininko ar teismo teisėjo kolektyvo dalyvavimo formos nustatymo. Nusprendus, kad toks reguliavimas yra tikslingas, teikti siūlymą įstatymo leidybos iniciatyvos teisę turintiems subjektams, kad tokių asmenų dalyvavimas pretendentų į teisėjus atrankos procese būtų teisiškai sureglamentuotas kaip ir pretendentų į kitų pakopų teismų teisėjo pareigas.
44. Iki to, siūlytina Lietuvos apylinkių teismų pirmininkams priminti, kad nuomonės apie pretendentus į jų teismo teisėjus neteikiamos. O jei tokių nuomonių pateikimą teismo pirmininkas mano esant reikalingą, jos turėtų būti teikiamos tik oficialiai ir apie visus į jo vadovaujamą teismą pretenduojančius asmenis.
45. Teisėjų tarybos posėdžio metu gavus informaciją, kad tam tikro kandidato pasirinkimą lėmė teismo pirmininko pozicija, siūlytina šią informaciją įvertinti atidžiai, be kita ko, įvertinant tokios nuomonės pateikimą patvirtinančius duomenis, jos formą bei tai, ar tokia nuomonė teikta ir apie kitus kandidatus.

Už korupcijai atsparios aplinkos kūrimą

Lietuvos teismuose atsakingas pareigūnas

Justinas Bagdžius